

”Älskade museum” – svenskar inför mångfaldsutveckling

Charlotte Hyltén-Cavallius¹ och Fredrik Svanbergs forskning, egentligen tre kritiska kulturarvsforskningar inom projektet ”Museer bortom homogeniteten”, har utkommit som bok *Älskade museum - Svenska kulturhistoriska museer som kulturskapare och samhällsbyggare*¹. ”Museer bortom homogenitet” var ett av Statens kulturråd finansierat projekt mellan Historiska museet och Mångkulturellt centrum som pågick i Sverige under åren 2013 – 2015, ett tidigare paraplyprojekt var ”Norm, nation och kultur”. För sitt forskningsarbete har Hyltén-Cavallius och Svanberg som utgångspunkt att Sverige av historiskt faktum är ett mångfaldssamhälle, att landet och dess människor kännetecknas av en stor variation i ursprung, livsstilar och kulturformer. I boken vill författarna fördjupa frågorna om mångfald samt inkludering och exkludering genom att undersöka hur museer förhåller sig till nation, till religion samt hur de representerar olika människor. Som grund för forskningsarbetet ligger empiriska kvantifierande undersökningar. För den första frågan hur museerna förhåller sig till frågor om nationalism och ultranationalism har Fredrik Svanberg gått igenom nätforum, för den andra frågan hur museerna arbetar med frågor om religion har Charlotte Hyltén-Cavallius undersökt utställd religion: gjort intervjuer, fört samtal och skickat ut en enkät, besökt utställningar och närmare följt omarbetning av två utställningar som tar upp religion. För frågan vilka människor som synliggörs i museernas utställningar har Fredrik Svanberg besökt olika museer: från Historiska och Nordiska museet i Stockholm till Göteborgs stadsmuseum och Sjöfartsmuseet i Göteborg.

I den tredelade debatterande boken som har noter och käll- och litteraturförteckning be-

handlas aktuella heta samhälleliga frågor. Fredrik Svanberg tar först upp den färgstarka nationalistiska diskussion som pågått i olika sajter på webben Avpixlat, Fria tider, Flashback forum och Nordisk.nu åren 2013 - 2015. Sajternas utvalda nationalistiska och ultranationalistiska inlägg och kommentartrådar har berört svensk historia eller kulturarv, och gått under teman som ”Nu ska museerna bli mer politiskt korrekta”, ”Här red Gustav Vasa eriksgatan – nu byggs här jättemoské på platsen”, ”Bedriver Historiska museet politisk historierevisionism”. Vanliga var diskussioner om vikingar, en kontinuitet mellan forntidens svear och dagens svenskar, eller mellan forntida germaner och dagens svenskar samt Nazityskland. I boken tar Svanberg upp tema ”Svenskfientlig propaganda på Historiska museets vikingautställning” och historiebruket i Nazityskland. Svanberg kommer i sin undersökning till att ultranationellt historiebruk är ett historiebruk som tydliggör och stöder den radikala, ultranationella människosorteringen i ”vi” (nationen, folket, medborgarna, svenskarna) och andra. Museernas nya roll för en förändring är att förmedla en fakta- och perspektivmässigt alltmer komplex kunskap om det förflutna och kollektivets historia.

Charlotte Hyltén-Cavallius har tagit del av utställd religion och diskussionen kring frågor om etnicitet och religion i Sverige. Den hetaste frågan under senare år har varit om att tillåta eller inte tillåta böneutrop för moskéer i Sverige, vilket slutligen ledde till att böneutrop för Fittjamoskén i Botkyrka tilläts år 2013. En historisk milstolpe i det religiösa kulturfältet är den ofullständiga separation mellan kyrka och stat i Sverige som genomfördes med en lag om trossamfund som trädde i kraft år 2000. En överenskommelse mellan kyrka och

¹ *Älskade museum. Svenska kulturhistoriska museer som kulturskapare och samhällsbyggare*. Författare: Hyltén-Cavallius Charlotte & Svanberg Fredrik. Nordic Academic Press, Lund 2016. 211 s. ISBN 978-91-88168-44-3.

stat som reglerar den årliga bidragsgivningen av staten till bevarandet av det kyrkliga kulturarvet inskrevs i lagen. För sin forskning har Charlotte Hyltén-Cavallius besökt utställningar som ”1000 år av framtidstro” vid Nordiska museet, ”Islam - konst och kultur” och ”Medeltida konst” vid Historiska museet och flera utställningar vid Saint Mungo Museum of Religious Life and Art i Glasgow i Scotland. I boken tar Hyltén-Cavallius närmare upp tron islam i utställning ”Islam – konst och kultur”, buddhism och hinduism i utställning ”Skulpturhallen – religioner i Asien” och katolicism i utställningen ”Maria – drömmen om kvinnan”. I sin utredning av utställd religion kommer Hyltén-Cavallius till att religion i stort är osynliggjord vid svenska museer, den religiösa dimensionen i det religiösa kulturarvet lyfts inte fram utan religion betraktas som konst. Religion framställs även i ett historiskt perspektiv utan anknytning till dagens samhälle och som något avlägset emanerat i en annan världsdal. Enligt Hyltén-Cavallius kunde museet i högre utsträckning erbjuda möjligheter för olika förhållningssätt att mötas och religiösa grupper borde erbjudas delaktighet i arbetet med religiösa kulturarv. Vid social inkludering blir museerna relevanta för fler grupper i samhället.

Fredrik Svanberg har utrett frågan om vem som synliggörs i museer, och undersökt vem som representeras i museers personal och i utställningar. De undersökta variabler var: kön, ålder, vithet, sexualitet, funktionsvariationer och nationella minoriteter. Undersökningen i de besökta museers publika utrymmen har genomförts så att alla gestaltade människor: dockor, fotografier, målningar och tecknade bilder har noterats och fotograferats. Svanberg kommer först till att de som arbetar inom musei- och kulturarvssektorn

inte utgör ett genomsnitt av befolkningen. Könsfördelningen är relativt utjämnad, men människor med utländskt ursprung är underrepresenterade. För de gestaltade människorna i publika utrymmen gäller att kvinnor är underrepresenterade (under 40 %), likaså barn och åldringar. Människor med utländskt ursprung eller annan hudfärg förekommer sällan, likväl som annan sexuell läggning eller funktionshindrade. Nationella minoriteter är ofta utställda i separata utställningar, detta överensstämmer med att Kulturrådet i Sverige funnit brister i hur kulturverksamheten främjade och synliggjorde de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. Till dags dato gestaltar och representerar utställningarna inte den svenska mångfalden fullt ut, men museers senaste insats i webbsidor och pedagogiskt arbete kan vara ett gott komplement.

Ett av målen med det statligt finansierade projektet var att på lång sikt bryta ned den nationalistiska om inte ultranationalistiska homogena bilden om en enhetlig svensk kulturvagg för en mångsidig heterogen mångkulturell tolkning av nationens uppkomst enligt de senaste decenniernas nya rön. Medlet för detta är ett mångfalds- och breddningsarbete i museerna. Detta är ingen dålig idé i tider då svenskar besöker museum som aldrig förr för att förverkliga ett folkbildningsideal och vara sociala. I Finland är museers besökarantal även stigande och Museiförbundet lanserade ett museikort i maj 2015 som för en årsavgift ger besökaren fritt inträde till över 250 olika museer. Boken Älskade museum är nyttig och aktuell i Sverige och även i Finland i museiarbete och museologi, den ger medel och verktyg för uppbyggnad av ett fungerande tolerant samhälle som respekterar mångfald och diversitet.

Annika Winberg